

В. Бодаєвський, законодавець однаково оцінює суспільну небезпеку корисливих посягань на військове майно загального призначення (звичайне майно, наприклад, побутове), і посягання на зброю, бойові припаси, вибухові або інші бойові речовини, вибухові пристрої, засоби пересування, військову та спеціальну техніку, радіоактивні матеріали, наркотичні засоби, психотропні речовини чи їх аналоги, тобто посягання на майно, що застосовується переважно безпосередньо в бою й належить до об'єктів підвищеної небезпеки, має руйнівні та уражуючі властивості, негативно впливає на життя і здоров'я людини, а також вартість якого значно більша, ніж іншого військового майна [5, с. 11–12].

З викладеного вище слідує, що в реаліях сьогодення вкрай важливим є проведення комплексного дослідження питання кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, передбачених ст. 410 КК України.

Перспективним напрямом подальших наукових пошуків є аналіз об'єктивних та суб'єктивних ознак складу кримінального правопорушення у вигляді викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

1. Конституція України від 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Шаблистий В. В., Березняк В. С., Каторкін Р. А. Кримінальні правопорушення, пов'язані з ухиленням від призову на військову службу як акти посягання на воєнну безпеку України // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. P. 736–760.*
3. Каторкін Р. Окремі питання щодо співвідношення категорій «воєнна безпека» та «обороздатність держави». *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 310–312.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
5. Бодаєвський В.П. Кримінальна відповідальність військовослужбовців за корисливі посягання на військове майно (ст. 410 КК України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2010. 19 с.
6. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора.* URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
7. Судова статистика. *Судова влада України.* URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.

УДК 343.615/412

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/576-577

Данііл ЖУРКО

аспірант кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ВІДМЕЖУВАННЯ КВАЛІФІКОВАНОГО УМИСНОГО ТЯЖКОГО ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ ВІД ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ ТА ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ

Умисне тяжке тілесне ушкодження є одним з поширених кримінальних правопорушень проти здоров'я особи. Проте, незважаючи на достатню слідчо-судову практику застосування норми, передбаченої ч. 2 ст. 121 КК України [1], і досі існують недоліки її застосування, що пояснюються передусім тим, що положення цієї норми містять чимало оціночних понять, є описовими та досить широкими за змістом, можуть видозмінюватись протягом часу.

Дослідження питання кримінальної відповідальності за умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, чи з мотивів расової,

національної або релігійної нетерпимості, або вчинене на замовлення, або таке, що спричинило смерть потерпілого, на фоні латентності окремих із зазначених обтяжуючих умисне тяжке тілесне ушкодження обставин та в умовах воєнного стану в нашій державі є актуальним, має значення для науки кримінального права та практичної діяльності правоохоронних та судових органів.

В умовах воєнного стану, який введений в Україні, представниками країни-окупанта вчиняються непоодинокі випадки порушень законів та звичаїв війни – вчинення злочинів, передбачених ст. 438 КК України. Диспозиція частини першої цієї статті містить кілька можливих форм об'єктивної сторони такого злочину. При цьому наведені форми мають достатньо багато спільних ознак з кваліфікуючими ознаками умисного тяжкого тілесного ушкодження.

Так, жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням за певних умов може співпадати з ознаками умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого способом, що має характер особливого мучення. Мета залякування потерпілого або інших осіб, мотиви расової, національної або релігійної нетерпимості як ознаки умисного тяжкого тілесного ушкодження у діях представників країни-окупанта можуть свідчити про інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У зв'язку з наведеним виникає питання щодо розмежування складів злочинів, передбачених ч. 2 ст. 121 та ч. 1 ст. 438 КК України.

При порушенні законів та звичаїв війни здоров'я потерпілої особи може бути додатковим безпосереднім об'єктом, а тяжкі тілесні ушкодження – суспільно небезпечним наслідком зазначеного діяння.

Так, наприклад, військовослужбовець збройних сил рф ОСОБА_10, будучи комбатантом та маючи обов'язки щодо належного поводження з цивільними особами, в порушення вимог ст. ст. 27, 29, 31, 32, 147 Женевської Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 та ст. ст. 51, 75 Додаткового протоколу до вказаної Конвенції від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 08 червня 1977 р., розуміючи суспільно небезпечний характер своїх дій, усвідомлюючи, що ОСОБА_12 та ОСОБА_13 є цивільними особами, які перебувають під захистом, з використанням автоматичної зброї невстановленої марки та моделі, яку ОСОБА_10 мав при собі, на території чагарників поблизу господарства за адресою: АДРЕСА_4, – умисно здійснив 6 пострілів у напрямку ОСОБА_13 та ОСОБА_12, чим спричинив ОСОБА_13 тілесні ушкодження у вигляді вогнестрільних кульових сліпих поранень передньої поверхні грудей зліва з ушкодженням органів грудної порожнини та ОСОБА_12 спричинив тілесні ушкодження у вигляді вогнестрільного кульового наскрізного поранення голови з ушкодженням головного мозку, вогнестрільних кульових сліпих «глибоких» поранень в ділянці живота та вогнестрільного кульового сліпого поранення правої верхньої кінцівки біля ліктьового суглобу [2].

Задля вирішення питання розмежування складів злочинів, передбачених ч. 2 ст. 121 та ч. 1 ст. 438 КК України, на наш погляд, слід розглянути основні безпосередні об'єкти цих діянь.

Основним безпосереднім об'єктом умисного тяжкого тілесного ушкодження є здоров'я потерпілої особи, а порушення законів та звичаїв війни – безпека людства та міжнародний правопорядок. Конституцією України людина, її життя і здоров'я, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (ст. 3) [3]. Отже, життя і здоров'я людини як біосоціальної істоти, її безпека становлять не меншу, а, виходячи з логічного тлумачення Конституції та кримінального законодавства України, ще більш вищу соціальну цінність.

Підтвердженням такого висновку є і санкції ч. 2 ст. 121 та ч. 1 ст. 438 КК України. Так, санкція ч. 2 ст. 121 КК України передбачає позбавлення волі на строк від семи до десяти років, а ч. 1 ст. 438 КК України – позбавлення волі на строк від восьми до дванадцяти років.

Отже, ступінь суспільної небезпечності порушення законів та звичаїв війни (ч. 1 ст. 438 КК України) є вищим за кваліфіковане умисне тяжке тілесне ушкодження, а тому у разі наявності тотожних ознак діяння ці норми співвідносяться як загальна та спеціальна, і кваліфікація вчиненого повинна відбуватись за правилами конкуренції таких норм.

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Кримінальне провадження № 1-кп/728/13/24. Архів Бахмацького районного суду Чернігівської області.

3. Конституція України від 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.